

Työtaistelutilasto 2021

LOKAKUU 2022

Sisältö

- 3 **Esipuhe**
- 4 **48 työtaistelua vuonna 2021**
- 5 **Lakkojen kokonaismäärä alle 2010-luvun keskitason**
- 6 **Työtaisteluista aiheutuneita menetyksiä eniten teollisuudessa**
- 7 **Työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy yleisimmät syyt työtaisteluille vuonna 2021**
- 8 **Työtaisteluista mittavia työaikamenetyksiä ja taloudellista vahinkoa**
- 9 **Laittomista työtaisteluista mitättömät sakot**
- 10 **Suomessa enemmän työtaisteluja ja laittomia lakkoja kuin Ruotsissa**

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10),
00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
www.ek.fi

Raportti internetissä:
www.ek.fi/julkaisut

Lisätietoja:

Asiantuntija
Katja Miettinen
Puh. 040 839 4839

Yhteyspäällikö
Lauri Vuori
Puh. 050 471 1198

Asiantuntija
Tuire Lampinen
Puh. 09 4202 2244

Ulkoasu:
Arja Nyholm, Jumo Oy

Lokakuu 2022

Tämä julkaisu sisältää tietoja vuoden 2021 työtaisteluista ja työtaisteluiden takia menetetyistä työpäivistä EK:n jäsenkentässä sekä eräillä yksityisen sektorin aloilla, jotka eivät ole EK:n jäseniä. EK laatii julkaisun vuosittain. Julkaisussa on myös tietoja työtaisteluista aiheutuneista vahingoista yrityksille sekä työtaistelujen kehityksestä Suomessa ja Ruotsissa. Lisäksi julkaisua varten on tarkasteltu työtuomioistuimen tuomioita ja tuomittujen hyvityssakkojen määriä laittomien työtaisteluiden osalta sekä nostettu esimerkkejä räikeimmistä laittomista lakoista, joilla on aiheutettu yksittäisille yrityksille merkittäviä vahinkoja.

Vuonna 2021 toimeenpantiin 48 työtaistelua ja työtaistelun uhkaa. Työtaistelujen kokonaismäärä oli alle 2010-luvun keskitason. Työtaisteluissa menetettiin yli 9500 työpäivää ja niihin osallistui noin 5200 työntekijää.

Vuonna 2021 laittomia työtaistelutoimenpiteitä oli yhteensä 41 kappaletta, kun vuonna 2020 niitä oli 33 kappaletta. Ammattiliitot ja niiden ammattiosastot käyttivät vuonna 2021 laittomia työtaistelutoimenpiteitä painostuskeinoina lukuisissa työnantajan liikkeenjohtovallan ja työnjohto-oikeuden piiriin kuuluvissa tilanteissa, kuten työnantajan toiminnan järjestelyihin, työvoiman määrään ja töiden järjestelyyn liittyvissä tilanteissa. Laittomista työtaisteluista aiheutui yrityksille vuonna 2021 yritysten arvion mukaan yli 4 miljoonan euron vahinko.

Työrauhalainsäädäntömme uudistamistarvetta osoittaa mm. se, että se ei anna työnantajalle tehokasta suojaa tilanteessa, jossa palkansaajaliitto pyrkii työtaisteluilla pakottamaan työnantajan vaihtamaan työnantajaa sitovaa työehtosopimusta. Näitä työtaisteluita on esiintynyt viime vuosina enenevässä määrin.

Laittomista työtaisteluista ammattiliittojen ja ammattiosastojen maksettavaksi tuomittujen hyvityssakkojen määrä on lisäksi edelleen mitätön suhteessa yrityksille aiheutuneeseen vahinkoon. Syyskuun loppuun 2022 mennessä työtuomioistuin on tuominnut vuoden 2021 laittomista työtaisteluista ammattiosastojen maksettavaksi hyvityssakkoja yhteensä 73 000 euroa ja ammattiliittojen maksettavaksi 80 000 euroa.

Helsingissä lokakuussa 2022

Elinkeinoelämän keskusliitto

EK Työelämä

48 työtaistelua vuonna 2021

Vuonna 2021 oli yhteensä 48 työtaistelua tai sen uhkaa. Työtaistelujen ja uhkien kokonaismäärä oli alle 2010-luvun keskitason.

Suurin osa työtaisteluista, noin 88 prosenttia, oli lakkoja tai lakon uhkia. Muut työtaistelutoimenpiteet olivat pääosin ylityökieltoja.

Työtaisteluja oli melko tasaisesti läpi vuoden, eniten toisella vuosineljänneksellä. Vuoden loppupuolella alkanut työmarkkinaneuvottelukierros sujui ilman merkittäviä työtaisteluja vuoden 2021 osalta.

Työtaisteluissa menetettiin vuonna 2021 yli 9500 työpäivää ja niihin osallistui yli 5 200 työntekijää.

Työtaisteluihin osallistuneiden henkilöiden määrä ja menetettyjen työpäivien määrä vuonna 2021 laskivat vuoteen 2020 verrattuna.

EK:n tilastoimat työtaistelut vuosina 2020 ja 2021

Vuosineljännes	Työtaisteluiden lukumäärä		Osallistuneet henkilöt		Menetetty työpäivät	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
1.	61	12	14 410	937	165 988	3 144
2.	7	16	27	1528	23	2 981
3.	9	6	594	472	1136	1 125
4.	22	14	1840	2350	4 494	2 325
Koko vuosi	99	48	16 871	5 287	171 641	9 574

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

MITÄ OVAT TYÖTAISTELUT?

Työtaistelulla tarkoitetaan työn väliaikaista tahallista keskeyttämistä, työstä kieltäytymistä, sen hidastamista tai muuta painostuskeinoa jonkin päämäärän saavuttamiseksi joko työntekijäpuolen tai työnantaja puolen taholta. Jotta kyse on työtaistelusta, on toimenpiteen oltava luonteeltaan joukkotoimenpide.

EK:n työtaistelutilaston sisältämät työtaistelut jaotellaan seuraaviin ryhmiin:

- **Lakko**, jolla tarkoitetaan työstä kieltäytymistä.
- **Saarto**, jolla tarkoitetaan työntekijöiden pidättäytymistä työsopimusten solmimisesta määrätyn työnantajan kanssa.
- **Jarrutus**, joka on työn tarkoituksellista hidastamista tai sen häiritsemistä.
- **Ylityökielto**, jossa noudatetaan vain säännöllistä työaikaa ja kieltäydytään kollektiivisesti yli- tai lisätyön tekemisestä.
- **Boikotti**, jolla tarkoitetaan työntekijöiden kieltäytymistä käyttää työssään esimerkiksi määrätyn alihankkijan tai toisen yrityksen toimittamia tarvikkeita tai palveluja. Boikotista on kysymys myös silloin, kun työntekijät julistavat jonkin yrityksen tuotteet tai palvelut ostokieltoon.
- **Työsulku**, joka on työnantajan toimeenpanema este työnteolle. Sulkua edeltää yleensä työntekijöiden toimeenpanema työtaistelu.

Myös **uhkaus** toimeenpanna työtaistelu tai kieltäytyminen yhteistoiminnasta voi muodostaa työtaistelutoimenpiteen.

Lakkojen kokonaismäärä alle 2010-luvun keskitason

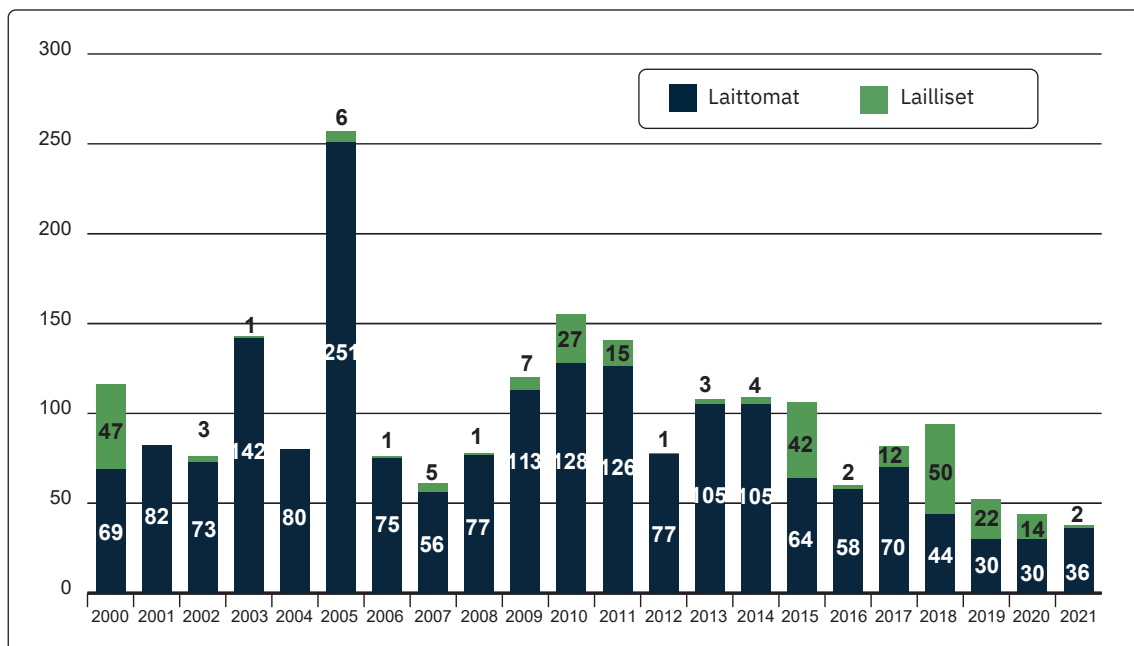
Ilmoitetuista 48 työtaistelusta 38 oli lakkoja ja 4 lakon uhkia. Toteutuneista lakoista 36 eli 95 prosenttia oli laittomia. Laittomien lakkojen määrä kasvoi edellisvuoteen verrattuna, mutta lakkojen kokonaismäärä laski hiukan vuoteen 2020 verrattuna.

Laittomista lakoista aiheutui yrityksille merkittävää taloudellista vahinkoa.

Työtuomioistuimen käsittelyssä olleista vuoden 2021 aikana toteutuneista laittomista lakoista aiheutui yritysten oman arvion mukaan yhteensä yli 4 miljoonan euron suuruinen vahinko (n. 2 miljoonaa euroa vuonna 2020).

Työtaistelut ovat laittomia silloin, kun työtaistelu kohdistuu voimassa olevaan työehtosopimukseen tai kun työtaistelun osalta ei noudateta työriitalain edellyttämää ennakoilmoitusaikaa.

Lakkojen määrä (pl. uhat) ja niiden laillisuus yritysten ilmoituksen mukaan

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työtaistelusta aiheutuneita menetyksiä eniten teollisuudessa

Työtaisteluista suurin osa eli 48 % oli teollisuusalan yrityksissä. Kuljetuksen ja liikenteen osuus oli 33 % ja palvelualojen 13 %.

Työtaisteluissa eniten työtunteja menetti teollisuus, jonka osuus työaikamenetyksistä oli 58 % Henkilömäärissä tarkasteltuna eniten työtaisteluihin osallistui henkilöitä palvelualoilla 37 % sekä kuljetus- ja liikennealoilla 36 %.

Työtaistelut päätoimialoittain vuonna 2022

Toimiala	Työtaistelut		Osallistuneet henkilöt		Menetetty työtunnit	
	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus	Lukumäärä	Osuus
Teollisuus	23	48 %	1386	26 %	44609	58 %
Rakentaminen	3	6 %	54	1 %	1536	2 %
Kuljetus ja liikenne	16	33 %	1884	36 %	14300	19 %
Palvelut	6	13 %	1963	37 %	16144	21 %
Muut	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Yhteensä	48	100 %	5287	100 %	76589	100 %

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy yleisimmät syyt työtaisteluille vuonna 2021

Yleisimmät syyt työtaisteluihin vuonna 2021 olivat työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy (42 %) ja työvoiman vähennys tai sen uhka (23 %). Muita syitä olivat tukitoimenpiteet (8 %), muu sisäinen syy (8 %), palkkavaatimus tai muu palkkaerimielisyys (6 %), työehtosopimusneuvottelut (6 %) sekä työehtosopimuksen soveltaminen, esim. rajariidat (4 %).

Työnantajan työjohto-oikeuteen yritettiin vaikuttaa laittomin työtaistelutoimin mm. painostamal-

la työnantajaa työvoiman vähentämiseen liittyvissä neuvotteluissa sekä töiden järjestelyyn liittyneissä päätöksissä.

Työtaistelutoimet, joiden perusteena on työvoiman vähennys tai sen uhka, töiden järjestely tai työnantajan henkilöstöpolitiikka kohdistuvat lähtökohtaisesti aina työehtosopimukseen. Työehtosopimuksen voimassa ollessa edellä mainituilla perusteilla järjestetyt työtaistelut ovat laittomia.

Työtaisteluiden lukumäärä ilmoitetun syyn mukaan 2021

Työtaistelujen syy	Työtaistelujen lukumäärä	Osuus
Palkkavaatimus tai muu palkkaerimielisyys	3	6 %
Työvoiman vähennys tai sen uhka	11	23 %
Työnjohdollinen menettely, työn järjestelyt tai muu henkilöstöpolitiikkaan liittyvä syy	20	42 %
Työolosuhteet, työsuojelu	0	0 %
Muu sisäinen syy	4	8 %
Työehtosopimusneuvottelut	3	6 %
Alan työehtosopimuksen soveltaminen esim. rajariidat	2	4 %
Tukitoimenpide	4	8 %
Muu ulkopuolinen syy, esim. poliittinen painostus	0	0 %
Syytä ei ilmoitettu/ei tiedossa	1	2 %
Yhteensä	48	100 %

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Työtaistelusta mittavia työaikamenetyksiä ja taloudellista vahinkoa

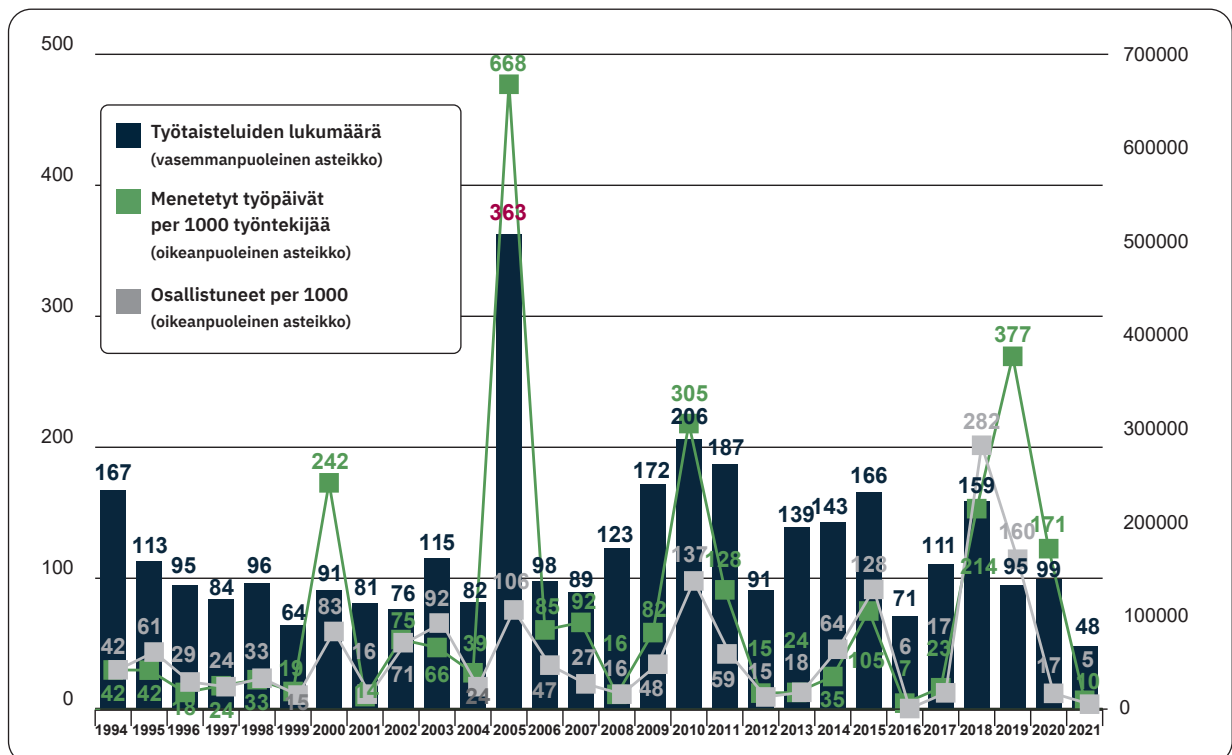
Perinteisesti työtaisteluista aiheutuvia menetyksiä on arvioitu työtaisteluista aiheutuvina työpäivien menetyksinä. Vuonna 2021 yritykset menettivät yli 9 500 työpäivää työtaisteluiden takia. Työtaiste- luissa menetettyjen työpäivien määrä laski vuoteen 2020 verrattuna ja on myös alle 2010-luvun kes- kitasoa.

EK:n työtaistelutilastossa arvioidaan myös työ- taisteluista aiheutuneiden taloudellisten menetysten

kokonaismäärää. Yritysten arviot työtaisteluista aiheutuneista menetyksistä vaihtelevat tuhansista euroista aina satoihin tuhansiin euroihin asti työtais- telua kohden. Teollisuuden yritykset sekä palvelualat kärsivät suurimmat vahingot vuonna 2021.

Merkittävimmät laittomista työtaisteluista aiheu- tuneet vahingot vuonna 2021 syntyivät yt-neuvotte- lujä tai niiden jälkeisiä päätöksiä vastaan suunnatuista työtaistelutoimista.

Työtaistelujen määrä ja työaikamenetykset

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto

Laittomista työtaistelusta mitättömät sakot

Julkaisua varten tarkasteltiin työtuomioistuimen laittomia työtaisteluja koskevia ratkaisuja. Työtuomioistuin on antanut yksityisellä sektorilla vuonna 2021 toteutuneiden työtaistelujen osalta yhteensä 37 ratkaisua syyskuun loppuun 2021 mennessä. Tuomioista käy ilmi, että ammattiosastot tuomittiin maksamaan vuonna 2021 järjestetyistä laittomista työtaisteluista hyvityssakkoja yhteensä 80 000 euroa (38 000 euroa vuonna 2020) ja ammattiliitot 73 000 euroa (17 000 euroa vuonna 2020). Yhteensä nämä tahot tuomittiin maksamaan hyvityssakkoja 153 000 euroa (55 000 euroa vuonna 2020).

Työtuomioistuimessa tuomittujen laittomien työtaisteluiden vahingot yritykset arvioivat oikeuskäsitellyissä yhteensä n. 4 miljoonan euron suuruiseksi (n. 2 miljoonaa euroa vuonna 2020).

Suhde työtuomioistuimessa tuomittujen hyvityssakkojen ja yrityksille laittomista työtaisteluista arvioitujen, mitattavissa olevien vahinkojen välillä osoittaa aiempien vuosien tapaan edelleen sen, että nykyisten työrauhasäännösten mukaiset seuraamukset laittomuuksista ovat mitättömän pienet aiheutuneisiin vahinkoihin nähden.

Esimerkkejä vuonna 2021 toteutuneista laittomista lakoista, niiden arvioidut vahingot ja työtuomioistuimen (TT) tuomitsemat hyvityssakot:

1. TT 2021:92

X Oy:n Tampereen toimituskeskuksessa järjestettiin lakko 17.6. ja 18.6.2021. Ensimmäisenä päivänä lakossa oli 41 toimihenkilöä ja toisena päivänä 39 toimihenkilöä.

Työtaistelun syynä oli toimihenkilöiden tyytymättömyys yhtiössä käynnissä olleen tuotannonohjausjärjestelmän käyttöönottoa koskevan projektin aiheuttamaan työmäärään sekä etätyökieltoon.

Lakon vuoksi menetettiin 571,5 tuntia. Työnantajalle aiheutui lakosta merkittäviä taloudellisia tappioita muun muassa tuotannonmenetyksenä noin 948.000 euroa. Työtuomioistuin tuomitsi ammattiosaston maksamaan hyvitystä 2 000 euroa ja ammattiliiton 3 000 euroa.

2. TT 2021:73

X Oy, Motors & Generators Vaasan tehtaalla järjestettiin työtaistelu, joka alkoi torstaina 11.3.2021 kello 11.00 ja päättyi perjantaina 12.3.2021 kello 23.00. Työtaisteluun osallistui 260 yhtiön omaa työntekijää ja 23 vuokratyöntekijää. Työtaistelun syynä oli tyytymättömyys työnantajan uuteen palkkiopalkkamalliin.

Lakon vuoksi menetettiin noin 3000 työtuntia ja työtuntien ja tuotannon menetyksestä aiheutui arviolta 1,5 miljoonan euron taloudellinen vahinko. Työtuomioistuin tuomitsi ammattiosaston maksamaan hyvitystä 3 500 euroa.

3. TT 2021:46

X Oy:n Äetsän toimipaikassa järjestettiin työtaistelu, joka alkoi keskiviikkona 10.2.2021 kello 11.30 ja päättyi torstaina 11.2.2021 kello 10.30. Työtaisteluun osallistui 38 työntekijää.

Lakon syynä oli toimipaikassa käydyt yhteistoimintaneuvottelut, joiden tuloksena yhdeksän työtehtävää tulisi päättyämään ja seitsemän työsuhdetta päätettäisiin.

Lakosta aiheutui yritykselle vahinkoa 247.600 euroa, ja lakon vuoksi menetettiin 224,23 työtuntia. Työtuomioistuin tuomitsi ammattiosaston maksamaan hyvitystä 1 500 euroa.

Suomessa enemmän työtaisteluita ja laittomia lakkoja kuin Ruotsissa

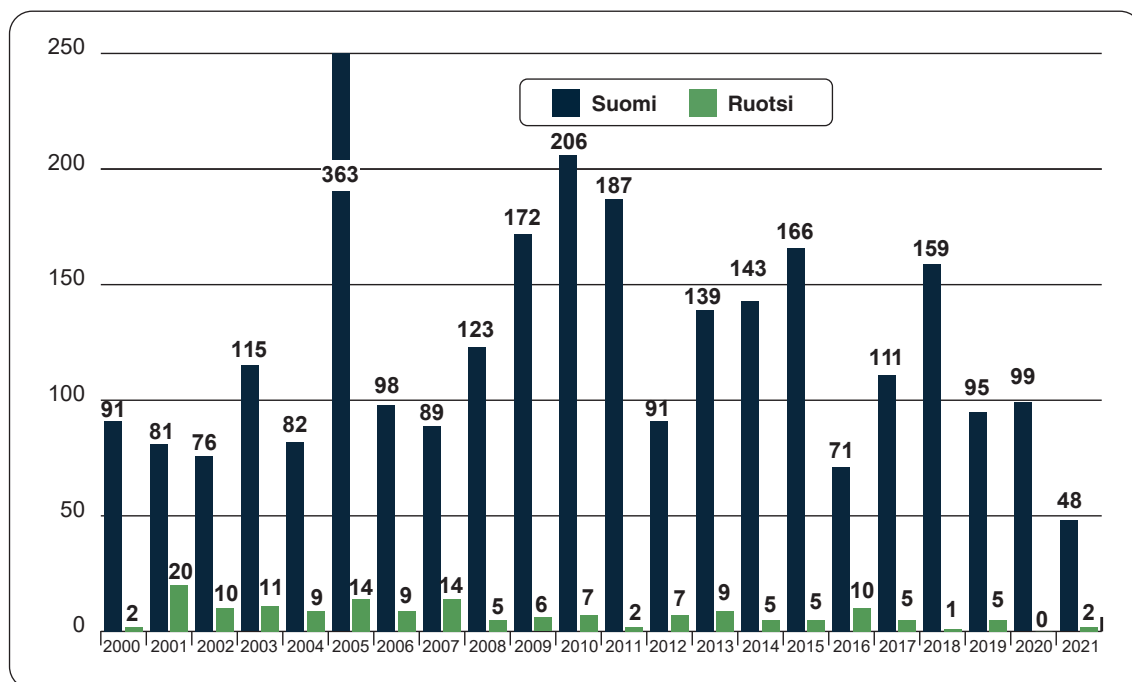
Suomessa on työtaisteluita vuosittain moninkertainen määrä Ruotsiin verrattuna. Ruotsissa on ollut viimeisten viiden vuoden aikana vain neljä laitonta lakkoa.

Laittomien lakkojen määrä väheni Ruotsissa merkittävästi 1990-luvun alussa. Silloin mm. muutettiin lainsäädäntöä siten, että yksittäisen työntekijän vahingonkorvausvastuulle laittomista lakoista ei ole laissa enää ylärajaa.

Elokuussa 2019 Ruotsin lainsäädännössä on tullut voimaan työmarkkinaosapuolten yhteisen

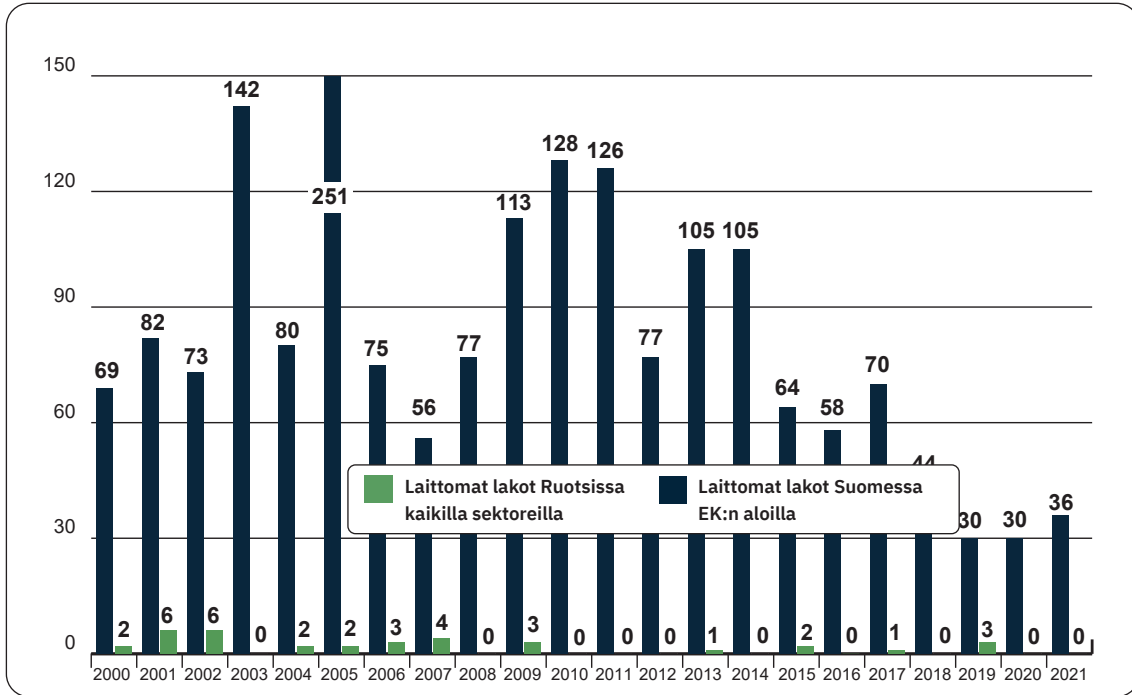
esitykseen perustuvia lisärajoituksia työntekijöiden lakko-oikeuteen. Jatkossa ammattiliitto ei saa ryhtyä työtaistelutoimiin sellaista työnantajaa kohtaan, joka on jo sidottu työehtosopimukseen, vaatiakseen voimassa olevan työehtosopimuksen korvaamista toisella sopimuksella, mikäli työtaistelun tavoitteena ei ole saavuttaa työrauhavelvoitteen sisältävä työehtosopimus, eikä asiasta ole ensin pyritty neuvottelemaan työnantajan kanssa. Mm. lailliseen työtaisteluun liittyvät myötätuntotyötaistelut ovat kuitenkin edelleen sallittuja.

Työtaistelujen lukumäärä Suomessa ja Ruotsissa

Lähde: Medlingsinstitutet, EK

Laittomien lakkojen (pl. uhkat) lukumäärä Suomessa ja Ruotsissa

Lähde: Medlingsinstitutet, EK

Työehtosopimuksella sovitaan työrauhasta

Työehtosopimus on työmarkkinajärjestöille tärkeä keino ohjata työsuhteiden sisältöä ja sopia samalla työrauhasta.

Jos työehtosopimusten tulkintaa koskevia erimielisyyksiä ei pystytä sopimaan työehtosopimusten mukaisessa neuvottelumenettelyssä, työtuomioistuin ratkaisee oikeusriidat.

Verkottuneessa taloudessa työrauhahäiriöt aiheuttavat yleensä mittavia vahinkoja myös ulkopuolisille. Näitä ovat muut yritykset ja niiden työntekijät, yritysten asiakkaat sekä suuri yleisö, joilla ei ole mitään mahdollisuuksia vaikuttaa itse kiistaan.

EK:N TYÖTAISTELUTILASTO

Elinkeinoelämän keskusliitto ja sen edeltäjäjärjestöt ovat keränneet tietoja työtaisteluista 1970-luvun alusta lähtien. EK:hon ja sen jäsenliittoihin järjestäytyneillä työnantajilla on ollut vuodesta 1971 alkaen jäsenyyteensä perustuva velvollisuus ilmoittaa työtaisteluista työnantajaliitoilleen. Nämä ovat puolestaan toimittaneet tiedot EK:lle.

EK:n työtaistelutilasto toimii myös Tilastokeskuksen laatimana virallisena työtaistelutilastona yksityisen sektorin osalta.

EK:n työtaistelutilaston piiriin kuuluvat kaikki jäsenyrityksissä toimeenpannut työtaistelut. Sellaisia paikallisia työtaistelutoimia, joista ei aiheudu yrityksille selkeästi menetettyjä työpäiviä, ilmoitetaan tilastoon kuitenkin harvoin. Työtaistelutilasto kattaa siten käytännössä kaikki lakot ja työsulut, mutta ei esimerkiksi kaikkia saartoja tai jarrutuksia. Myös suppeiden lakkojen osalta tilaston kattavuus voi olla jossain määrin puutteellinen. Näin ollen työtaisteluita on todennäköisesti enemmän kuin EK:n työtaistelutilasto kuvaa.

Työtaistelutilaston kattavuuden parantamiseksi ja tietosisällön täydentämiseksi työtaistelutilastointia on uudistettu vuoden 2009 alusta. Uusina tietoina kysytään myös tietoja työtaistelu-uhista.

Tilasto sisältää työtaistelutiedot myös eräiltä sellaisilta yksityisen sektorin aloilta, jotka eivät ole EK:n jäseniä (mm. Metsäteollisuus ja Autoliikenteen työnantajaliitto ALT). EK:n työtaistelutilasto ei sisällä järjestäytymättömien työnantajien eikä julkisen sektorin työtaisteluita.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10) | 00131 Helsinki | Puh. 09 420 20
www.ek.fi